

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Nõva looduskaitseala kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

„Looduskaitseaduse“ § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta määrusega ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Nõva looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) on osaliselt olnud kaitse alla alates 21.augustist 1985, mil Haapsalu Rajooni RSN Täitevkomitee otsustas luua Nõva taimestiku ajutise kaitseala. 17.juunil 1997. aastal loodi Nõva maastikukaitseala, mille piire ja eeskirja on muudetud 8.juunil 1999. aastal ja 11.aprillil 2005. aastal. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitstavat loodusobjekti ja kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Esitatava Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni looduskaitse juhtivspetsialist Marju Erit (tel 472 9431), eelnõu eksperdiarvamuse koostas Kaupo Kohv, eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, „Looduskaitseadusele“ vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust kontrollis Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184). Eelnõu keeletoimetaja oli ...ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud ...

2. Eelnõu sisu

Kaitseala eesmärk on kaitsta Loode-Eestile omast ranniku- ja luitemaastikku, seal esinevaid looduslikke kooslusi, kaitstavaid taime- ja loomaliike ning nende elupaiku.

Kaitstakse elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kohta nimetab I lisas (tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid). Need elupaigatüübid on: liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (2130*), rusked luited kukemarjaga (2140*), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), niiskuslembedes kõrgrohustud (6430), siirde- ja õõtsiksood (7140), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ja lammi-lodumetsad (91E0*). Kaitstakse ka nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liikide elupaiku. Need liigid on apteegikaan (*Hirudo medicinalis*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*), mis on ühtlasi II kategooria kaitsealused liigid, vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja saarmas (*Lutra lutra*), mis on ühtlasi III kategooria kaitsealused liigid ja jõesilm (*Lampetra fluviatilis*).

Kaitstakse nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud linnuliike: must-toonekurg (*Ciconia nigra*), mis on ühtlasi I kaitsekategooria liik; karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), nõmmekiur (*Anthus campestris*), kassikakk (*Bubo bubo*), laanerähn (*Picoides tridactylus*) ja metsis (*Tetrao urogallus*), mis on ühtlasi II kaitsekategooria liigid; laanepüü (*Bonasa bonasia*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), täpikhuik (*Porzana porzana*) ja händkakk (*Strix uralensis*), mis on ühtlasi III kaitsekategooria liigid, lisaks rändlinnud.

Kaitstakse nõukogu direktiivi 94/43/EMÜ IV lisas nimetatud liike: põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), habelendlane (*Myotis mystacinus*) ja suurkõrv (*Plecotus auritus*), mis on ühtlasi II kaitsekategooria liigid ning tiigikonn (*Rana lessonae*), mis on ühtlasi III kaitsekategooria liik.

Lisaks kaitstakse II kategooria kaitsealuseid liike, mis on rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*), sale villpea (*Eriophorum gracile*), tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*), rand-orashein (*Elytrigia junceiformis*) ja liiv-maakeel (*Geoglossum arenarium*) ja III kaitsekategooria liike, mis on raudkull (*Accipiter nisus*), lõopistrik (*Falco subbuteo*), õõnetuvi (*Columba oenas*), väike-kirjurähn (*Dendrocopus minor*), hoburästas (*Turdus viscivorus*), lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), rand-seahernes (*Lathyrus japonicus*), harilik porss (*Myrica gale*), valge vesiroos (*Nymphaea alba*), väike vesiroos (*Nymphaea candida*), hall käpp (*Orchis militaris*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*) ja lodukannike (*Viola uliginosa*).

Kõikide nimetatud kaitstavate liikide puhul kaitstakse ka nende elupaiku.

Kaitseala otsustati ümber nimetada looduskaitsealaks (varasemalt maastikukaitseala), kuna kaitseala ulatuslikule (valdavalt metsastunud) luitemaastikule on kujunenud mitmekesine looduslike koosluste kompleks, mis on elupaigaks paljudele haruldastele või vähelevinud kaitstavatele liikidele, ning kaitse-eesmärgiks pole üksnes maastikuilme säilitamine, vaid ka elupaikade kaitse ja kujundamine lähtuvalt kaitstavate liikide vajadustest.

Kaitseala on tsoneeritud seitsmeks sihtkaitsevööndiks ja neljaks piiranguvööndiks vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele. Sihtkaitsevööndid on vajalikud looduslike koosluste ja kaitstavate liikide elupaikade säilitamiseks. Elupaikade säilitamise kaudu hoitakse tüüpilist maastikuilmet ja kaitstakse kogu looduslikku mitmekesisust. Piiranguvööndid hõlmavad aktiivselt kasutatavaid puhkealasid rannikul (Roosta, Liivase ja Lepaaugu piiranguvöönd) ning kaitstavate liikide ja väärtuslike elupaikade vaest Liivanõmme piiranguvööndit.

Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Mustjärve sihtkaitsevööndis 1.veebbruarist 31.juulini kaitstavate linnuliikide häirimatuse tagamiseks. Kuna tegemist on häirimistundlike liikidega, võib inimeste sattumine pesitsusajal pesa lähedusse põhjustada selle hülgamist.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kohtades, mis on selleks ette valmistatud ja tähistatud.

Kaitseala maanteedel ning metsatee liikidena katttega teedel ja kruusateedel on lubatud sõidukiga sõitmine. Sõidukiga sõitmine väljaspool nimetatud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, maatulundusmaal metsamajandustöödel, Põõsaspea sihtkaitsevööndis liinirajatiste hooldustöödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses ja kaitseala valitseja poolt tähistatud pinnasteedel. Väljaspool teid ja pinnasteedel on sõidukitega sõitmine keelatud, kuna tegemist on tallamistundliku luitemaastikuga, kohati ka liigniiskete kooslustega, mille pinnas ja taimkate kahjustuvad sõidukitega sõitmisel ning taastuvad väga aeglaselt. Kaitseala valitseja tähistab sõidukitega sõitmiseks need pinnasteed, mis on kohalikule kogukonnale olulised, sh

pinnasteed, mis on olnud pikaajaliselt kasutuses kohalike elanike poolt või vajalikud kaluritele ligipääsuks randa.

Kaitseala veealal on lubatud mootorita ujuvvahendiga, välja arvatud vesijalgrattaga, sõitmine. Vesijalgrattaga sõitmine on keelatud, kuna see kahjustab madalaveeliste järvede põhjataimestikku. Mootoriga ujuvvahendiga võib sõita ainult järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine ja kalapüük arvestades eelpool nimetatud liikumispiiranguga.

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, väljastada metsamajandamiskava, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutisluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud looduslike koosluste ja maastikuilme säilitamiseks. Kaitsealal on 7 sihtkaitsevööndit. Keibu, Mustjärve, Põõsaspea, Roosta, ja Uuejõe sihtkaitsevööndis on kaitse-eesmärk ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse; Peraküla ja Viiandi laane sihtkaitsevööndis on kaitse-eesmärk koosluste looduslikkuse taastamine ja looduslikule arengule jätkmine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud ja kaitseala valitseja poolt tähistatud kohtades. Ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Peraküla ja Viiandi laane sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide soodsate elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, olemasolevate ehitiste, tehnovõrgu rajatiste ja teede hooldustööd, tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks, Peraküla sihtkaitsevööndis metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja, -liigi ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning raiejärgse puistu koosseisu ja täiuse osas, Peraküla ja Viiandi laane sihtkaitsevööndis loodusliku veerežiimi taastamine.

Kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades ja tingimustel on sihtkaitsevööndis lubatud pilliroo ja adru varumine.

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine (va käesoleva määrusega lubatud tegevus), inimeste viibimine Mustjärve sihtkaitsevööndis 1.veebruarist 31.juulini (va järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses) ja uute ehitiste rajamine (va tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks).

Vajalikud tegevused Peraküla ja Viiandi laane sihtkaitsevööndis on kraavide sulgemine sooelupaikades ning alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamine metsise ja

kassikaku elupaigas. Kraavide sulgemine aitab taastada ja säilitada liigirikkaid madalsoid jt liigniiskeid elupaigatüüpe.

Piiranguvöönd on kaitseala majandatav osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on 4 piiranguvööndit. Roosta, Lepaaugu ja Liivase piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Liivanõmme piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, kaitsealuste liikide elupaikade kaitse ning metsa- ja sooelupaigatüüpide soodsa seisundi tagamine.

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, kusjuures metsa majandamisel tuleb säilitada või taastada koosluse looduslik tasakaal, liigiline ja vanuseline mitmekesisus; kaitseala valitsejal on õigus kehtestada raielangi suurusle, kujule ja metsa vanuselisele koosseisule metsaseaduses sätestatud erinevaid piiranguid, mis on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamine avalikuks kasutuseks ning puidu kokku- ja väljavedu kuiva ilmaga külmumata pinnaselt.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas.

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine; veekogude veetaseme ja ranna- või kaldajoone muutmine; maavara kaevandamine; puhtpuistuste kujundamine ja energiapuistute rajamine; uuendusraie, välja arvatud turberaie häil- ja aegjärke raie 1.septembrist 1.märtsini 30 aastase perioodiga, kusjuures viimase raiejärgu järgne puistu 1. rinde täius peab olema 30% ja turberaie langi suurus võib maksimaalselt olla 4 ha; biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetiste kasutamine; telkimine ja lõkketegemine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid väärtusi ja kaitse-eeskirja tsoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Nõva looduskaitseala pindala on 2798 hektarit, sellest eramaid on 490 ha, jätkuvalt riigi omandis olevat maad ligikaudu 485 ha ja riigimaad 1823 ha. Kaitseala pindala suureneb 931 ha võrra.

3. Maaomanike seisukohad

Selguvad avalikustamise käigus.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Nõva looduskaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud „Looduskaitseaduses“ esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Liidu õigusele, eelkõige nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206 22.07.1992) ja nõukogu direktiivile 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse

kohta (EÜT L 103, 25.04.1979). Nõva looduskaitsealale jääv ala on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» lisa 1 punkti 1 alapunkti 34 ja lisa 1 punkti 2 alapunkti 247 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub „Riigi Teataja seaduse“ § 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

6. Eelnõu koostöölastamine

Toimub avalikustamise käigus.